

LAPSIASIAVALTUUTETTU

Lapsiasiavaltuutetun toimiston toimintasuunnitelma vuodelle 2014

Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2014:1

Lapsiasiavaltuutetun toimiston
toimintasuunnitelma vuodelle 2014

Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2014:1

Julkaisija

Lapsiasiavaltuutetun toimisto
Vapaudenkatu 58 A, 3. krs
40100 Jyväskylä

Vaihde: 0295 16001
Faksi: (014) 337 4248

Sähköposti: lapsiasiavaltuutettu@stm.fi

www.lapsiasia.fi
www.lastensivut.fi

Taitto
Workshop Päiviä Oy

Kannen kuva
Pixmac

Muut kuvat
Lapsiasiavaltuutetun toimisto
i23RF

Julkaisussa käytetyt
kuvituskuvat eivät liity selvitykseen.

ISBN 978-952-00-3653-9 (PDF)
ISSN-L 1798-3991
ISSN 1798-4009 (verkkajulkaisu)

PDF julkaistu verkossa 4.3.2014
www.lapsiasia.fi

Lapsiasiavaltuutetun toimiston toimintasuunnitelma vuodelle 2014

Sisältö

Esipuhe: lapsiasiavaltuutetun toimisto uuteen aikaan!	3
Arvioita toimintaympäristöstä vuonna 2014	4
Vuoden 2014 viestit päättäjille	5
Hyödy lasten ja nuorten kokemustiedosta!	6
Lapset ja nuoret ovat kuntalaisia!	7
YK:n lapsen oikeuksien sopimus 25 vuotta	8
Lasten ja nuorten oikeusturva paremmaksi!	11
Lapset ja nuoret toimiston neuvonantajina	13
Miten lapset ja nuoret Suomessa voivat?	15
Vaikuttamista lakiesityksiin ja lapsipolitiikkaan	17
Lapsinäkökulmaa terveydenhuoltoon ja vammaispolitiikkaan	19
Viestintä ja verkostoituminen	20
Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisut vuonna 2014	21
Hallinto, talous ja kansainvälinen toiminta	22
Hyvä lapsuus kaikille! – lapsiasiavaltuutetun strategia	23
Lapsiasiavaltuutetun toimiston tehtävä	24
Lapsiasiavaltuutetun toimistossa työskentelevät	25

Lapsiasiavaltuutetun toimisto uuteen aikaan!

Kannustamme ihmisoikeus- ja lainvalvontaviranomaisia sekä palveluiden ammattilaisia kohtaamaan lapset ja nuoret laadukkaasti, tiedottamaan toiminnastaan lapsille ja nuorille ymmärrettävästi sekä toimimaan muutenkin lapsiystävällisesti.

Jyväskylässä 17.2.2014

Maria Kaisa Aula
Maria Kaisa Aula, lapsiasiavaltuutettu

Lapsiasiavaltuutetun tehtävä on edistää lapsen etua ja oikeuksia yleisellä yhteiskunnallisella tasolla. Selvitämme lasten ja nuorten mielipiteitä ja välitämme niitä päättäjille, tiedotamme lapsen oikeuksista, arvioimme lasten hyvinvointia ja oikeuksien toteutumista sekä vaikutamme päättäjiin puheiden, tapaamisen, aloitteiden ja lausuntojen avulla.

Mielipidevaikuttaminen, verkostoituminen sekä lasten ja nuorten kanssa keskusteleminen ovat viisihenkisen toimistomme työn arkea.

Vuonna 2014 toimisto siirtyy uuteen aikaan. Suomeen valitaan järjestyksessään toinen lapsiasiavaltuutettu 1.5. alkaen. Lähes yhdeksän vuoden työrupeama on ollut minulle palkitseva, opettavainen ja aikaansaava. Yhteistyökumppanit ovat olleet suurenmoisia. Työ on ollut samalla kuormittavaa, koska toimiston henkilöstömäärä on ollut koko ajan alimitoitettu suhteessa kansallisiin tehtäviin ja kansalaisten kysyntään.

Uusi valtuutettu luo omat uudet suuntansa toimiston työlle. Selvityksen alla on myös lapsiasiavaltuutetun toimiston uusi hallinnollinen kotipaikka. Oikeusministeriön työryhmää selvittää asiaa kaikkien erityisvaltuutettujen osalta. Eri-tyisvaltuutetut itse ovat katsoneet, että parhaiten toiminnan riippumattomuutta tukisi sijainti eduskunnan hallinnon yhteydessä.

Vuonna 2014 vietetään YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 25-vuotisjuhlaa. Valmistaudumme laajan yhteistyöverkoston kera muistuttamaan jokaisen lapsen ihmisarvosta, lapsuuden arvostamisesta sekä lapsen oikeudesta leikkiin. Liput nousevat salkoon marraskuun 20 päivää!

Lasten hyvinvoinnin tilaa Suomessa valottaa keväällä ilmestyvä vuosikirjamme. Jyväskylän yliopiston kanssa olemme koonneet poikkeuksellisen laajan tilastollisen aineiston. Lasten hyvinvoinnin kansallisten indikaattoreiden kehittämistyö toivon mukaan saa jatkoa myös tämän jälkeen.

Vierailuilla, puheissa ja kirjoituksissa rohkaisemme päättäjiä ja lasten kanssa työskenteleviä aikuisia sekä palveluiden kehittäjiä oppimaan lasten ja nuorten kokemustiedosta. Vaikutamme lasten ja nuorten äänen ja osallistumisen vahvistamiseksi kuntauudistuksessa ja kuntaliitoksissa. Haemme keinoja myös vammaisten lasten osallistumisen tukemiseen. ●

Arvioita toimintaympäristöstä vuonna 2014

Myönteistä

- Monialainen yhteistyö lasten, nuorten ja perheiden palveluissa saa kunnissa enemmän jalansijaa.
- Lasten kasvatusta kiinnostaa ja puhuttaa kansalaisia ja mediaa.
- Ihmisoikeustoimijoiden yhteistyö tiivistyy ja vuoropuhelu vakiintuu.
- Tietoisuus lastensuojelun laatuongelmista on vahvistunut.
- Opetussuunnitelma- ja lakiuudistus rohkaisee lasten osallistumista kouluympäristössä.
- Lasten näkemysten arvostaminen lastensuojelun kehittämisessä on vahvistunut.

Riskejä

- Julkisen talouden kireys ja leikkaukset uhkaavat heikentää lasten ja perheiden palveluita.
- Eteneekö kuntauudistuksessa palveluiden yhdenvertainen saatavuus?
- Valtion heikko johtaminen lasten, nuorten ja perheiden palveluiden kokonaisuudessa.
- Lastensuojelua valvovien viranomaisten liian pienet resurssit ja pula pätevistä sosiaalityöntekijöistä.
- Ennaltaehkäisevä toiminta vähenee, kun resurssit hupenevat erityistason palveluihin.
- Onko aikuisilla aikaa lasten ja nuorten kohtaamiseen?

Mahdollisuuksia

- Lasten mielipiteiden selvittäminen ja huomioon ottaminen ei ole ensisijaisesti kiinni rahasta vaan aikuisten asenteista ja toimintatavoista.
- Kasvatuskumppanuuden vahvistuminen ja yhteistyö vanhempien kanssa koulussa ja varhaiskasvatuksessa.
- Ihmisoikeuskasvatuksen vahvistuminen perusopetuksen opetussuunnitelmissa.
- Päätösten lapsivaikutusten arvioinnin eteneminen.
- Sosiaali- ja terveystieteiden kehittämisessä lisääntyvä lasten kokemustiedon kysyntä.
- Valtioneuvostorakenteen uudistus voisi koota yhteen lasten asioiden johtamista.

Vuoden 2014 viestit päättäjille

Lapsiasiavaltuutetun toimisto vaikuttaa aloittein, lausunnoin, julkisin kannanotoin, selvitysten ja julkaisujen sekä puheiden ja luentojen kautta sekä verkostoimalla toimijoita yhteistyöhön.

Lapsiasiavaltuutetun toimiston ohjeet aikuisille, päättäjille ja viranomaisille:

- Opi hyötymään lasten ja nuorten kokemustiedosta toiminnan kehittämisessä!
- Tiedota toiminnastasi lapsille ja nuorille heille ymmärrettävällä tavalla!
- Selvitä lasten ja nuorten näkökulmaa palveluiden laatuun!
- Ota selvää lasten ja nuorten hyvinvoinnista kysymällä myös heiltä itseltään!
- Vahvista osaamista lasten ja nuorten kohtaamisessa!
- Ennakoi päätösesi vaikutuksia lapseen ja nuoriin!
- Monialaisella kumppanuudella ja johtamisella ehkäistään lasten pahoinvointia!
- Yksin kasvamisen ja yksin kasvattamisen aika on ohi!
- Jokainen kasvattaa esimerkillään!

Hyödy lasten ja nuorten kokemustiedosta!

Lapsiasiavaltuutetun toimisto rohkaisee eri hallinnonalojen ja palveluiden suunnittelijoita, päättäjiä ja ammattilaisia ottamaan selvää lasten ja nuorten kokemustiedosta. Lasten kokemustieto auttaa aikuisia palveluiden kehittämisessä.

Niin koulussa, terveyspalveluissa, sosiaali- palveluissa kuin vapaa-ajan ja liikennepalveluissakin tulee kerätä lasten palautetta ja mielipiteitä. Keskeistä on parantaa lasten ja nuorten kanssa työskentelevien ja palveluita suunnittelevien aikuisten osaamista ja vuorovaikutustaitoja. Lisäksi tulee luoda menetelmiä lasten ja nuorten palautteen säännönmukaiseen keräämiseen sekä kohentaa lasten ja nuorten osallistumisraken- teiden toimivuutta (oppilaskunnat, lasten parlamentit, nuorisovaltuustot).

Levitämme lasten ja nuorten suosituksia lastensuojelun ja sijaishuollon laadun kehittämiseksi. Suositukset sisältyvät vuonna 2012 julkaistuu raporttiin *Suojele unelmia – vaali toivoa*. Yhteistyökumppaneiden (THL, Pesäpuu ry, Lastensuojelun Keskusliitto ry) kanssa laaditun jatkosuunnitelman perusteella järjestetään alueellisia *Uskomme sinuun – Usko sinäkin* -kes-

kustelutilaisuuksia lastensuojelun sosiaalityöntekijöille. Tapaamisissa esitetyistä ideoista ja ajatuksista kootaan julkaisu, jota käytetään kehittämisessä ja levitetään lastensuojelua tekeville ja siitä päättävälle. Päävastuullinen taho kiertueella on Pesäpuu ry.

Osallistumme yhteistyökumppanina Pesäpuu ry:n hankkeeseen (2013– 2015) kodin ulkopuolelle sijoitettujen pienten lasten (6–8-vuotiaat) kokemustiedon keräämisestä. Hankkeessa on toteutettu kaksi *Salapoliisikerhoa* Etelä-Suomessa ja Keski-Suomessa. Kolmas *Salapoliisikerho* toteutetaan vuonna 2014 Pirkanmaan alueella. Kerhoissa kootusta sijaishuoltoon koskevasta kokemustiedosta julkaistaan opas lastensuojelun sosiaalityöntekijöille vuonna 2015.

Teemme yhteistyötä THL:n sekä Pesäpuu ry:n *Selviytyjät* -nuoret sijaishuollon *Kehittäjät* -ryhmän kanssa kokemusasiiantuntemusta arvostavan toimintamallin levittämiseksi eri puolille Suomea sekä lasten osallistumisen edistämiseksi myös sijaishuollon valvonnassa. Esittelemme yhteistyön tuloksia Euroopan neuvoston seminaarissa Dubrovnikissa maaliskuussa.

Lapsiasiavaltuutetun toimisto on valmistellut yhteistyössä Mannerheimin Lastensuojeluliiton kanssa opasta *Lapsen kohtaaminen viranomaisissa*. Valmistelua jatketaan 2014 tavoitteena oppaan valmistuminen vuoden aikana. Yhteistyötä tehdään myös Itä-Suomen yliopiston kanssa. Mannerheimin Lastensuojeluliitto hyödyntää hankkeessa *Lasten ja nuorten puhelimen* kautta kerättyjä lasten ja nuorten kokemuksia ammattilaisten kohtaamisesta. Lapsiasiavaltuutetun toimisto hyödyn- tää eri selvitysten kautta koottua näkemystä lasten laatukokemuksesta palveluissa. Järjestetään viranomaisille työpaja oppaan näkökulmien ja ideoiden työstämiseksi.

Osallistumme kehittämistyöhön vammaisten lasten osallistumisen vahvistamiseksi sekä vammaisten lasten vaikuttamismahdollisuuksien lisäämiseksi. Yhteistyötä tehdään Kynnys ry:n kanssa. Tavoitteena on saada aikaan Suomeen vammaisten lasten ja nuorten vaikuttajaryhmiä.

Osallistumme alaikäisten turvapaikanhakijoiden edustajatoiminnan kehittä- miseen Helsingin yliopiston Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenian hankkeessa. Tuemme hankkeen järjestämiä turvapaikanhakijalasten vertaisryhmien tapaami- sia ja osallistumme niihin. ●

Lapset ja nuoret ovat kuntalaisia!

Lapsiystävällinen kunta -teema jatkuu lapsiasiavaltuutetun toimiston vaikuttamistyössä.

Lapsiasiavaltuutetun toimisto vaikuttaa kuntauudistuksen toteuttamiseen lasten, nuorten ja perheiden palveluiden näkökulmasta. Päätäjiä muistutetaan lapsen edusta kuntauudistusten ohjenuorana. Päätösten lapsivaikutukset tulee ennakoita ja arvioida. Lasten ja nuorten kannalta tärkeää on palveluiden läheisyys. Kuntavaikuttamisessa korostetaan myös palveluiden monialaista johtamista sekä lasten hyvinvoinnin tietopohjan vahvistamista. Lapsiasiavaltuutettu ja -neuvottelukunta ottavat aktiivisesti kantaa kuntauudistukseen sen edetessä.

Lapsiasianeuvottelukunnan kuntajaosto verkostoi yhteistyötahoja ja ideoi vaikuttamistyötä niin, että lasten ja nuorten omat mielipiteet otettaisiin sekä valtionhallinnossa että paikallisesti kuntauudistuksen ja kuntaliitosten valmistelussa huomioon.

Vuonna 2013 jaettiin jokaiseen kuntaan *Kuntauudistus on lasten ja nuorten asia* -esite, jonka valmistelivat kuntaliitoksia kokeneet lapset ja nuoret. Muistutamme erityisesti valtiovarainministeriötä lasten ja nuorten näkökulmasta sekä tiedotamme kannanotosta vuoden 2014 aikana alkavien kuntaselvitysten tekijöille. Osallistumme syksyllä 2014 Kuntamarkkinoille, jossa kohtaamme paikallisia päättäjiä ja jaamme nuorten kuntauudistus -esitettä.

Lapsiasiavaltuutettu osallistuu kuntalain kokonaisuudistuksen valmisteluun sen demokratiajaoston jäsenenä (VM). Tavoitteena on vahvistaa lasten ja nuorten osallistumista ja vaikuttamista myös kuntalainsäädännössä. Jokaisella kunnalla tulee

olla nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä. Kuntia tulee velvoittaa selvittämään lasten ja nuorten mielipiteitä ennen päätöksentekoa sekä tiedottamaan asioistaan myös lapset ja nuoret tavoittavasti ja heille ymmärrettävästi.

Lapsiasiavaltuutettu tapaa säännöllisesti Kuntaliiton asiantuntijoita ja johtoa lapsiasioissa. Tiivistä yhteistyötä tehdään myös Suomen nuorisovaltuustojen liiton kanssa.

Kuntavaalien vaikuttamiseen koottu lapsi- ja nuorisoalan toimijoiden yhteistyöverkosto jatkaa toimintaansa. Verkoston puheenjohtajana on toiminut lapsiasiavaltuutettu. Yhteistyössä ovat mukana Kirkkohallitus, Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry, Lastensuojelun Keskusliitto ry, Nuori Suomi ry, Pelastakaa Lapset ry, Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry, Suomen Vanhempainliitto ry, Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta Nuora sekä Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto – Nuva ry. Lasten ja nuorten valtuutetun huoneentaulun allekirjoitti yli 4 000 kuntavaalien ehdokasta. Yhteydenpitoa allekirjoittaneisiin jatketaan sähköisin uutiskirjein ja kyselyin Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry:n kautta.

Lapsiasiavaltuutettu tekee vuoden aikana 2–3 kuntavierailua *Lapsiystävällinen kunta* -teemalla. Vierailuissa keskustellaan koululaisten sekä nuorten vaikuttajaryhmien kanssa, välitetään lasten ja nuorten mielipiteitä kunnan päättäjille sekä neuvotaan kunnan päättäjiä ja aikuisia lapsen oikeuksien valtavirtaistamisessa sekä lasten ja nuorten osallistumisen edistämiseksi.

Lapsiasiavaltuutetun toimisto vahvistaa lapsinäkökulmaa ja *lapsiystävällinen kunta* -ajattelua tekemällä yhteistyötä Keski-Suomen liiton kanssa muun muassa maakuntasuunnittelussa ja verkostotapaamisissa. ●

YK:n lapsen oikeuksien sopimus 25 vuotta

20. marraskuuta 2014 vietetään YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 25-vuotisjuhlapäivää.

Juhlavuoden aikana avataan päättäjille, alan toimijoille ja suurelle yleisölle YK-sopimuksen kokonaisuutta, etenkin neljän ns. yleisperiaatteen näkökulmasta. Sopimuksen merkitystä ja lapsuuden arvostamista konkretisoidaan *lapsen oikeus leikkiin* -teemalla. Se tarjoaa toiminnan mahdollisuuksia kouluille, päiväkodeille, harrastuksiin ja järjestöille. Tavoitteena on eri yhteistyötahojen kanssa luoda syksyyn kouluille, päiväkodeille ja järjestöille *Lapsen oikeuksien viikko* -toimintamalli, jota voitaisiin soveltaa myös tulevina vuosina.

Sisäministeriö on syksyllä 2013 suositellut valtion virastoille liputusta myös syksyn 2014 lapsen oikeuksien päivänä. Vaikutetaan eri tahoihin muun muassa Kuntaliittoon ja Kirkkohallitukseen paikallisen liputuksen varmistamiseksi. Kampanjoinnin tavoitteena on saada lapsen oikeuksien päivästä kalenteriin merkitty liputuspäivä 20.11.2015.

Lapsen oikeuksien viestintään on laadittu alan toimijoiden kesken viime vuosien aikana viestintäyhteistyön rakenteen linjaus. Vuoden 2014 alussa lapsiasianeuvottelukunta hyväksyy *LOS-viestinnän kansallisen toimintasuunnitelman 2014–2015*. Lapsiasiavaltuutetun toimisto sekä lapsiasianeuvottelukunnan kansainvälisten asioiden ja lapsen oikeuksien viestinnän jaosto vastaavat näiden LOS-viestinnän yhteisten kansallisten strategisten linjausten ajantasaisuudesta sekä toiminnan jatkuvuudesta. Keskeinen yhteistyökumppani on Lastensuojelun Keskusliitto ry, jonka vetovastuulla on vuotuisen lapsen oikeuksien päivän viestinnän yhteistyöverkoston kokoaminen ja viestinnän suunnittelu.

Lapsen oikeuksien viestintää verkossa ja esittein

Lapsiasiavaltuutetun toimiston vastuulla on käytännön viestinnässä alakouluikäisille suunnattu verkkotiedottaminen ja lapsen oikeuksien esitteiden tarjonta eri kielillä.

Talvella 2013–2014 toimistolla työskennellyt korkeakouluharjoittelija, lastentarhanopettaja Kaisa Järvelä kehitti menetelmiä lasten ihmisoikeuskasvatukseen.

Syksyllä 2013 uudistettiin lapsen oikeuksien yleisesite suomeksi ja ruotsiksi ja tuotettiin myös selkokiehinen esite verkkoon. Vuonna 2014 esiteteksti arvioidaan. Tuotamme eri kieliset painetut ja verkosta ladattavat esitteet. Kieliversioita tehdään suomeksi, selkokiehellä, ruotsiksi, venäjäksi, englanniksi, pohjoissaamen, inarin- ja koltansaamen kielellä sekä romanikielellä. Esitteitä jaamme syksyllä laajasti alan toimijoille.

Vuoden 2014 syksyllä jatkamme *lapsen oikeuksien päivä liputuspäiväksi* -kampanjointia yhdessä alan toimijoiden kanssa. Hyödynnämme vuoden 2013 hyvien kokemusten perusteella Facebook-sivuja ja postikorttikampanjaa. Uudistamme liputuspäivän markkinoinnin postikortin.

Tuotamme lisäksi pienille eli päiväkotikäisille lapsille soveltuvan lapsen oikeuksien aineiston eli niin sanotut *Sisun taulut*. Tauluissa lastensivuilla seikkaileva Sisu-kissa kertoo lapsen oikeuksista. Tauluihin sisältyvät ohjeet aikuiselle taulujen hyödyntämiseen lasten kanssa. Sisun taulut ja ohjaajan aineisto käännetään ruotsiksi. Tauluista tuotamme verkkoon suomen- ja ruotsinkieliset tulostettavat versiot sekä painoversiot.

Uudistamme ja päivitämme myös lapsiasia.fi -sivuston YK:n lapsen oikeuksien sopimusta esittelevää sivustokokonaisuutta.

Lapsiasiavaltuutetun toimisto tiedottaa lapsen oikeuksista alakouluikäisille omilla www.lastensivut.fi -verkkosivuilla, jotka saivat vuonna 2013 Suomen parhaan lapsille suunnatun verkkosivun palkinnon. Lastensivuja tuotetaan ja vuorovaikutteista viestintää lapsille kehitetään yhteistyössä Jyväskylän yliopiston Agora Centerin kanssa. Lapsiasiavaltuutetulla ja Jyväskylän yliopistolla on lapsen oikeuksien viestinnän tutkimus- ja kehitystyön sopimus sekä vuosittainen toimintasuunnitelma.

Vuoden 2014 tavoitteena on tehokkaampi tiedottaminen Lapsiasiavaltuutetun lastensivuista www.lastensivut.fi erillisen suunnitelman mukaan sekä sivujen tekninen uudistaminen niin, että mobiililaitteilla käyttö mahdollistuu paremmin.

Lasten sivujen Sisu-maskotin matkalaukkukiertue jatkuu vuoden aikana vähintään kuuteen kouluun. Koulujen viestit vierailuista julkaistaan verkkosivuilla. Kokoamme Sisun ruotsinkielisen serkun ”Katten Samin” matkalaukun. Sisu aloittaa kiertueet myös ruotsinkielisillä kouluilla.

Lapsen oikeuksien viestintäyhteistyötä teemme alan järjestöjen, *Emma ja Elias* -hankkeen ja Pystymetsä Oy:n kanssa liittyen perheiden moninaisuutta

esittelevän dokumenttielokuvasarjan ja sen lapsen oikeuksia edistävän esitelyaineiston markkinoinnissa. *Meidän perhe* -dokumenttikokonaisuus esitetään AVA -kanavalla tammikuusta 2014 lähtien. Lapsiasiavaltuutettu on osallistunut tausta-aineiston tuottamiseen.

Lapsen oikeuksien sopimuksen edistäminen yleisesti

Lapsiasiavaltuutetun toimiston luennoissa ja julkisissa esiintymisissä painotetaan lapsen oikeuksien sopimuksen tunnettuuden lisäämistä ja sisällön ymmärrettävää avaamista ja konkretisointia. Haasteena Suomessa on etenkin vahvistaa lapsen oikeutta osallistua, vaikuttaa ja tulla kuulluksi erilaisissa tilanteissa, joissa aikuiset tekevät heitä koskevia päätöksiä.

Tiedotuksessa korostetaan lapsen oikeuksien sopimuksen yleisperiaatteita eli *lasten yhdenvertaisuus* (art 2), *lapsen oikeus osallistua ja vaikuttaa* (art 12), *lapsen oikeus hyvään elämään ja yksilölliseen kasvuun* (art 6) sekä *lapsen edun ensisijaisuus* (art 3).

Lapsiasiavaltuutetun toimisto aloittaa YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommenttien julkaisemisen suomeksi. Kyseessä on monivuotinen hanke, jossa ensimmäisenä käännösvuorossa ovat lapsen etua, lapsen oikeutta leikkiin ja kulttuuriin ja lapsen oikeutta terveyteen koskevat yleiskommentit. Selvitämme mahdollisuudet saada ruotsinkieliset käännökset Ruotsin lapsiasiavaltuutetulta. Teemme yhteistyötä tarpeellisten viranomaisten ja muiden asiantuntijatahojen kanssa käännösten kieliasun tarkistamisessa ja arvioinnissa. Tiedotamme yleiskommenttien suomenkielisistä käännöksistä.

Yhteistyötahojen kanssa valmistaudumme lapsen oikeuksien sopimuksen vuoden 2017 kansalliseen raportointiin YK-komitealle. Annetaan UM:lle lausunto vuoden 2011 YK-komitean suositusten toteutumisesta. Järjestetään yhdessä lapsiasianeuvottelukunnan jaoston kanssa 2–3 pyöreän pöydän keskustelua vuoden 2011 suositusten toimeenpanosta. Tavoitteena on järjestää ministerivetoisia keskusteluja kolmesta aiheesta, jotka ovat *kouluyhyvinvointi, vammaisten lasten oikeudet* sekä *valtion lapsipolitiikan koordinaatio*. Syksyllä 2014 olemme mukana kutsumassa Suomeen YK:n lapsen oikeuksien komitean puheenjohtaja **Kirsten Sandbergin** sopimuksen 25-vuotisjuhlaseremoniaan. Tiedotamme myös yksilövalitusta koskevan YK-sopimuksen kolmannen lisäpöytäkirjan ratifioinnista Suomessa.

Lapsiasiavaltuutetun toimisto on osallistunut Euroopan neuvoston *Compasito*-ihmisoikeuskoulutusten järjestämiseen. Tässä koulutusta Jyväskylässä vetämässä Mirkka Jalonen-Alava.

Ihmisoikeuskasvatuksen edistäminen ja jalkauttaminen jatkuu

Ihmisoikeuskeskus julkaisee helmikuussa 2014 arvioinnin ihmisoikeuskasvatuksen tilasta sekä suositukset päättäjille. Lapsiasiavaltuutettu osallistui suositusten laadintaan Ihmisoikeuskeskuksen työjaoston ja neuvottelukunnan jäsenenä vuonna 2013. Edistämme omassa vaikuttamistyössä ihmisoikeuskeskuksen suositusten toteuttamista. Lapsen oikeuksien näkökulma on suosituksissa vahvasti esillä.

Lapsiasiavaltuutetun toimisto kokoaa vuotuisen arviointipalaveriin ihmisoikeuskasvatuksen toiminnallisten menetelmien *Compasito*-oppaan jalkautuksen toimijatahot. Yhteistyön tarkoituksena on tiedonvaihto ja yhteinen suunnittelu sekä kansallisesti yhteisten koulutusten toteuttaminen. Lapsiasiavaltuutettu on yhteistyökumppanina Suomen UNICEFin ihmisoikeuskasvatukseen liittyvässä hankkeessa.

Lapsiasiavaltuutetun toimiston oma *Compasito*-ihmisoikeuskasvatuksen edistäminen suuntautuu vuonna 2014 nuorisotyön oppilaitoksiin ja opettajankoulutuslaitoksille tiedottamiseen. Yhteistyöhön pyritään erityisesti Jyväskylän yliopiston kanssa (opettajankoulutus, varhaiskasvatus, sosiaalityön koulutus). Keski-Suomessa tehdään *Compasito*-oppaan jalkauttamisessa yhteistyötä lisäksi

opettajien täydennyskoulutuksen yhteistyötoimijoiden ja Nuorten Keski-Suomi ry:n kanssa.

Hyödynnämme Jyväskylässä ja Joensuussa järjestettäviä lasten ja nuorten messutapahtumia (*Touko Fest* sekä *SciFest*) lapsen oikeuksista ja lapsiasiavaltuutetun työstä tiedottamisessa.

Yhteistyötä uskonnollisten yhteisöjen ja kirkkojen kanssa

Tärkeä yhteistyökumppani lapsen oikeuksien viestinnässä on myös evankelis-luterilainen kirkko, jonka lapsi- ja nuorisotyön palvelujärjestöt jatkavat lapsen oikeuksien vaikuttamista kirkon sisällä. Tarjotaan lapsen oikeuksien asiantuntemusta seurakuntien lapsiasiahenkilöiden koulutukseen ja lapsivaikutusten arvioinnin edistämiseen kirkon sisällä.

Jatketaan yhteydenpitoa myös muihin uskonnollisiin yhteisöihin lapsen oikeuksien näkökulman vahvistamiseksi niiden toiminnassa. Osallistutaan sosiaali- ja terveysministeriön yhteistyöverkostoon uskonnollisten yhteisöjen ja kirkkojen kanssa vanhemmuuden tukemisen ja lasten hyvinvoinnin teemasta. Lapsiasiavaltuutettu on mukana alueellisissa verkostotapaamisissa Turussa ja Vaasassa. ●

Lasten ja nuorten oikeusturva paremmaksi!

Suomalainen perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien lainvalvontajärjestelmä on hajanainen. Lasten, nuorten tai heidän vanhempiensa ei ole helppo päästä selville siitä, mihin ongelmatilanteissa otetaan yhteyttä. Sekä aluehallintovirastojen että paikallisten sosiaali- ja potilasasiamiesten tehtävistä on kansalaisilla vähän tietoa. Toimijat eivät tiedota tai toimi muutoin lapsiystävällisesti. Lapsiasiavaltuutetulle tulevat kansalaisyhteydenotot kertovat tarpeesta lapsen oikeuksia ja palveluita koskevaan oikeudelliseen neuvontaan.

Lapsiasiavaltuutettu aloitti vuonna 2010 useampivuotisen vaikuttamishankkeen lasten ja nuorten oikeusturvan ja -suojan parantamiseksi. Tavoitteena on lisätä viranomaisten tietoisuutta lasten ja nuorten oikeusturvatarpeista ja saada ihmisoikeus-, lainvalvonta- ja perusoikeusviranomaiset uudistamaan toimintaansa lapsiystävällisemmäksi. Painopisteenä on laitoksissa asuvien (lastensuojelun asiakkaat, kehitysvammaiset lapset) lasten oikeusturvatiiedon ja osallistumisen parantaminen.

Vuoden 2014 aikana selvitämme alan järjestötoimijoiden kanssa mahdollisuuksia perustaa Suomeen lasten oikeusturvaneuvontaa pilotoiva yhteinen toimija (Suomen Vanhempainliitto ry, Lastensuojelun Keskusliitto ry). Selvitämme myös yhteistyötä, jolla lisättäisiin laitoksiin sijoitettujen lasten ja nuorten tietoa omista ihmisoikeuksistaan ja oikeusturvakeinoista.

Tiedotamme suomen kielellä julkaistujen Euroopan neuvoston lapsiystävällisen oikeuden suuntaviivoista viranomaisille ja alan toimijoille. Teemme lapsiystävällisen oikeuden alalla yhteistyötä Lastensuojelun Keskusliitto ry:n, Pelastakaa Lapset ry:n ja oikeusministeriön kanssa. Tavoitteena on, että suomalaista oikeudenkäytön kokonaisuutta arvioitaisiin Euroopan neuvoston suuntaviivojen valossa. Erityisesti edistämme lapsen osallistumista huolto- ja tapaamislain mukaisissa prosesseissa.

Lapsiasiavaltuutettu on koonnut www.lastensivut.fi verkkosivulle *Apua moneen ongelmaan* (AMO) -osion joka tarjoaa yleistajuista ja myös lapsille ymmärrettävää tietoa oikeusturvasta sekä oikeussuojakeinoista ja tahoista, joihin voi ongelmatilanteissa ottaa yhteyttä (*Apua moneen ongelmaan*). Sivuston tiedottamista ja markkinointia jatketaan. Jyväskylän yliopiston Agora Centerin kanssa aloitamme kehityshankkeen alakouluikäisille suunnatun pelinomaisen viranomaistiedotuksen innovatiivisista toteutuksista verkossa www.lastensivut.fi -sivustolla. Hankkeeseen haetaan rahoitusta OKM:stä.

www.lapsiasia.fi sivustolle täydennämme vastaavaa perustietoa kohderyhmänä nuoret ja aikuiset.

Käytämme lasten ja nuorten asiantuntemusta tiedotuksen sisällön suunnittelussa ja testaamisessa. Selvitämme nuorten kokemusta siitä, millaisissa tilanteissa ja palveluissa oikeusturvatiiedon eniten tarvittaisiin.

Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2013
Lapsen oikeuksien toteutuminen
kansalaisyhteydenottojen valossa
julkistettiin lapsiasiavaltuutetun
toimistolla elokuussa 2013.

Lapsiasiavaltuutettu tekee yhteistyötä eduskunnan oikeusasiamiehen kanssa tavoitteena oikeusasiamiehen toiminnan lapsiystävällisyyden lisääminen (tiedotus, lasten ja nuorten kuuleminen lastensuojelulaitosten tarkastuksissa). Yhteistyötä tehdään valmistautumisessa niin sanottu *OPCAT*-lisäpöytäkirjan toimeenpanoon Suomessa. Uudet toimintamallit vaikuttavat erityisesti laitosten tarkastuksiin ja mahdollistavat esimerkiksi vertaisarvioitsijoiden käytön.

Yhteistyössä THL:n ja VALVIRAn kanssa tuetaan aluehallintovirastojen lastensuojelulaitosten tarkastustoiminnan kehittymistä lapsiystävällisempään suuntaan.

Osallistumme aktiivisesti eduskunnan oikeusasiamiehen yhteyteen perustetun uuden kansallisen Ihmisoikeuskeskuksen toimintaan. Tavoitteena on valtavirtaistaa lapsen oikeuksia osaksi myös muiden ihmisoikeustoimijoiden ja viranomaisten työtä. Ihmisoikeuskeskuksen toiminnassa erityisen tärkeä on vuoden 2014 alussa julkaistava ihmisoikeuskasvatuksen arviointi. Edistämme

myös *access to rights* eli *pääsy oikeuksiin* -teeman selvitystyötä.

Herätämme keskustelua koulun oikeusturvakeinojen tilasta ja tarpeesta tehostaa kiusaamiseen puuttumista. Lapsiasiavaltuutettu teki keväällä 2013 OKM:lle aloitteen keinoista, joilla koulukiusaamistapaukset tulisivat viranomaisissa käsiteltyä vaikuttavammin ja lapsiystävällisemmin. Aloite tehtiin yhdessä Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston (AVI) ja Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskuksen) kanssa. Aloitteen etenemistä on tarpeen vauhdittaa.

Vahvistamme yhteistyötä potilas- ja sosiaaliamiesten järjestöjen, kuntien sekä alan koulutusta antavien tahojen kanssa, jotta tiedottamista lapsille ja nuorille asiamiestoiminnasta lisättäisiin.

Osallistumme kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten koulunkäyntiä edistävän *Sisukas* -hankkeen ohjausryhmään. Hanke toimii lastensuojelun osaamiskeskus Pesäpuu ry:n yhteydessä. ●

Lapset ja nuoret toimiston neuvonantajina

Vahvistamme edelleen lasten ja nuorten toimintaa toimiston oman toiminnan neuvonantajina. Lapsiasiavaltuutetun toimiston antamiin lausuntoihin haetaan lasten ja nuorten näkemyksiä neuvonantajaryhmien kautta, silloin kun lausuntojen aihepiirit antavat siihen mahdollisuuden. Lisäksi toiminnan suunnittelussa otetaan huomioon lapsilta ja nuorilta tulevat ehdotukset. Lapsille ja nuorille tarkoitettuja esitteitä ja julkaisuja arvioidaan lasten ja nuorten ryhmien kanssa.

Lapsiasiavaltuutetun neuvonantajina toimii yläkouluikäisistä nuorista koottu 20-jäseninen *NuoNe* -nuorten neuvonantajaryhmä, joka kokoontuu 5–6 kertaa vuodessa pääosin Jyväskylässä. Nuorten neuvonantajien kanssa järjestetään myös päättäjätapaamisia vuoden mittaan sekä vierailu eduskunnassa. Nuorten omaa vaikuttamista toiminnan sisältöön vahvistetaan.

Vuoden aikana käsitellään nuorten itse esille nostamia teemoja, kuten kunta-asioita, nuorisovaltuustojen roolia kunnissa sekä koulutusasioita. Fyysisten tapaamisten lisäksi *NuoNe*-ryhmä toimii verkossa. Ryhmälle perustetaan oma Facebook-ryhmä, jossa teemoista voidaan keskustella fyysisten tapaamisten ohella. Varsinaisen *NuoNe*-ryhmän lisäksi perustetaan nuorten neuvonantajien

keskusteluverkosto, johon kuuluu varsinaisten *NuoNe*-jäsenten lisäksi muita ryhmään vuonna 2013 hakeneita, toiminnasta kiinnostuneita nuoria. Keskusteluverkostoon kuuluu yhteensä noin 25 nuorta ja heillä on mahdollisuus keskustella tärkeistä teemoista verkon välityksellä.

Alakouluikäisten osalta neuvonantajatoiminta on ollut syksystä 2013 täysin pysähdyksissä, koska Suomen Lasten Parlamentin toiminta ei ole jatkunut. Verkon kautta toimivassa Suomen Lasten Parlamentissa oli noin 340 eri kuntien nimeämää jäsentä. Lapsiasiavaltuutettu toimii aktiivisesti SLP:n perustoiminnan uudelleen käynnistämiseksi.

Alakouluikäisten vaikuttajatoiminnan edistämiseksi järjestämme alkuvuoden 2014 aikana Tampereen, Vantaan ja Jyväskylän kaupunkien lastenparlamenttien vierailut eduskuntaan ja keskustelut kansanedustajien kanssa. Yhteistyökumppani on eduskunnan *Lapsen puolesta* -ryhmä.

Lasten ja nuorten sijaishuollon asioissa Lapsiasiavaltuutetun toimiston neuvonantajaryhmänä toimii Pesäpuu ry:n *Selviytyjät* -nuorten ryhmä. *Selviytyjät* ryhmän jäsenet toimivat lapsiasiavaltuutetun apuna etenkin lasten ja nuorten oikeusturvan parantamisessa sekä laitosten tarkastusten lapsiystävällisen prosessin kehittämisessä. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen pienten lasten niin sanotun *Salapoliisi*-ryhmän jäsenten apua hyödynnetään lastensivujen kehittämisessä.

Tiivistämme yhteistyötä Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto – Nuva ry:n ja edustajiston kanssa erityisesti liittyen kuntavaikuttamiseen. Keski-Suomessa lapsiasiavaltuutettu pitää yhteyksiä maakunnalliseen nuorten vaikuttajaryhmään. Yhteistyöllä vahvistetaan nuorten äänen kuulumista maakunnallisesti Keski-Suomen liiton toiminnassa.

Lapsiasiavaltuutettu tapaa vuosittain myös Plan Suomi Säätiön Lastenhallituksen sekä Suomen Lukiolaisten Liiton edustajia. Lapsiasiavaltuutettu seuraa myös Saamelaiskäräjien nuorisolautakunnan toimintaa sekä edistää romanilasten ja -nuorten äänen kuulumista. Tässä tehdään yhteistyötä sisäministeriön yhdenvertaisuus -hankkeiden kanssa.

Lapsiasiavaltuutettu on yhteistyökumppanina Palmenian turvapaikanhakijalasten ja nuorten edustajatoimintaa kehittävässä hankkeessa. Järjestetään vuoden aikana lapsiasiavaltuutetun sekä turvapaikanhakijanuorten tapaaminen, jossa selvitetään heidän mielipiteitään ajankohtaisiin asioihin.

Suomen lapsiasiavaltuutetun toimisto osallistuu tutkimushankkeeseen, jossa arvioidaan eräiden eurooppalaisten lapsiasiavaltuutettu -instituutioiden toiminnan vaikuttavuutta. Suomen osalta arvioidaan erityisesti lasten ja nuorten näkökulmien välittymistä vaikuttamistyöhön. Tutkimuksen toteuttaa Central Lancashiren yliopiston sosiaalityön laitoksen professori **Nigel Thomasin** johdolla väitöskirjatutkija **Sara Imanian**. ●

Saamelaisnuorten puheenvuoro
Turvallinen lapsuus ja nuoruus -seminaarissa.

Miten lapset ja nuoret Suomessa voivat?

Lapsiasiavaltuutetun tehtävä on arvioida lasten hyvinvointia ja oikeuksien toteutumista Suomessa. Tässä työssä seuraamme lasten hyvinvoinnin tutkimusta, laaditaan omia selvityksiä sekä hyödynnämme toimistolle tulevia kansalaisyhteydenottoja ja lasten mielipiteiden selvityksiä.

Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2014 julkaistaan huhtikuussa teemalla *Miten lapset ja nuoret Suomessa voivat?*. Vuosikirja raportoi yli vuoden kestäneen lasten hyvinvoinnin kansallisten indikaattoreiden selvitystyön, jota on tehty Jyväskylän yliopiston Terveystieteiden keskuksessa lapsiasiavaltuutetun sekä opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella. Työ on jatkanut vuonna 2011 ilmestyneen OKM:n työryhmän ehdotusten toimeenpanoa.¹

Lapsiasiavaltuutetun vuosikirjassa esitetään lasten hyvinvoinnin kuvaus, jonka perustana ovat valitut kansalliset indikaattorit. Indikaattoreita on samalla testattu ja arvioitu lasten hyvinvoinnin tietopohjan kehittämistarpeet. Pienten lasten hyvinvointi, lasten vapaa-aika ja harrastukset sekä lastensuojelupalveluiden laatu lasten kokemana ovat alueita, joista seurantatietoa on tällä hetkellä joko hyvin vähän tai ei ollenkaan.

Vuosikirjan ilmestymisen jälkeen on tarpeen arvioida OKM:n ja STM:n sekä THL:n kanssa jatkotoimenpiteet ja raportoinnin jatko. Lasten hyvinvoinnin kansallisista indikaattoreista olisi tarpeen tuottaa verkkoon portaali, joka mahdollistaisi tilastollisen seurantatiedon hyödyntämisen kuntien ja muiden päätöksentekijöiden työssä.

¹ Lasten hyvinvoinnin kansalliset indikaattorit. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:3. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2011/liitteet/OKMtr3.pdf?lang=fi>

Vuosikirja 2014 käsittelee lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilaa kansallisten indikaattoreiden kuvaamana.

Maria Kaisa Aula, Raija Harju-Kivinen sekä yliopiston tutkijat Tuula Aira, Riikka Hämylä ja toimittaja Meeri Ylä-Tuuhonen tekemässä lapsiasiavaltuutetun vuosikirjaa.

Raportointia nykyisen tietovarannon pohjalta olisi tarpeen jatkaa niin, että kuvattaisiin lasten erityisryhmien ja haavoittuvien ryhmien hyvinvoinnin tilaa (vammaiset ja pitkäaikaissairaavat lapset, eri kieli- ja kulttuuriryhmiin kuuluvat lapset, lastensuojelun piirissä olevat lapset). Tähän tarvitaan ulkopuolista lisärahoitusta. Tietopohjaa tulisi kehittää muutoinkin niin, että lasten yhdenvertaisuuden seuranta mahdollistuu. Lasten yhdenvertaisuuden toteutuminen on teema, josta myös YK:n lapsen oikeuksien komitea on Suomelta pyytänyt lisätietoa jo usean raportin yhteydessä.

Lapsiasiavaltuutettu osallistuu THL:n kouluterveyskyselyn asiantuntijaryhmään. Siinä edistetään kouluterveyskyselyn ulottamista myös alakoululaisille sekä nuorten osallistumista kouluterveyskyselyn tulosten paikalliseen tulkintaan.

Lapsiasiavaltuutetun toimistoon tulee vuosittain 400–500 kansalaisyhteydenottoa. Näiden sisällön yleislinjat raportoidaan lapsiasiavaltuutetun toimintakertomuksessa, joka julkaistaan vuonna 2014 vuosikirjasta erillisenä. Kansalaisyhteydenottojen avulla jäljitetään etenkin lapsen oikeuksien toteutumisen puutteita sekä vaikuttamistarpeita.

Tavoitteena on nopeuttaa kansalaisyhteydenottoihin vastaamista. Kansalaisyhteydenottoihin vastaamista hidastaa toimiston vähäinen henkilöstömäärä. Toimiston työssä on priorisoitu lapsiasiavaltuutettua koskevan lain mukaiset tehtävät. Näihin ei sisälly kansalaisneuvonta, joka kuitenkin on tarpeen hallintolain velvoitteiden mukaisesti. Lisäksi kansalaisyhteydenotot tuovat esille tärkeitä arjen kehittämistarpeita ja ongelmia, joiden tunnistaminen on lapsiasiavaltuutetun työssä tärkeää. Toimistossa on pyritty noudattamaan avoimen hallinnon periaatteita ja välttämään kansalaisten tarpeetonta siirtämistä viranomaiselta toiselle.

Vastaamiseen ostamme lakimiestyötä toimiston ulkopuolelta. Vastaajaverkosta kasvatetaan ja ostetaan puhelinpalvelua KOSKE:sta eli Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksesta. Kansalaisyhteydenottojen prosessia sujuvoitamme lajittelemalla yhteydenottoja tyyppin mukaan ja eriyttämällä vastausten luonnetta perusteellisempiin ja vakiomuotoisempiin. Luomme erityyppisiin yhteydenottoihin mallivastauksia, joita vastaajat voivat hyödyntää työssään. Tärkeänä tavoitteena on nopeuttaa vastausten aikataulua. Laadimme vastauksia usein kysytyihin kysymyksiin verkkoon. ●

Vaikuttamista lakiesityksiin ja lapsipolitiikkaan

Lapsiasiavaltuutettu antaa vuosittain 40–50 lausuntoa hallituksen esityksistä sekä vireillä olevista ohjelmista ja suunnitelmista ministeriölle sekä eduskunnalle. Esityksiä ja toimintaohjelmia arvioidaan YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen näkökulmasta.

Vaikuttaminen lastensuojelun laadun parantamiseksi ja kansallisen johtamisen vahvistamiseksi ovat kärkiteemoja vuoden 2013 tapaan. Lapsiasiavaltuutettu on kiirehtinyt ja kannattanut niin sanotun *Kananojan työryhmän* ehdotusten toimeenpanoa. Laadun parantamiseksi tarvitaan sekä lasten ja nuorten parempaa kohtaamista että vahvempaa kansallista johtamista.

Lapsiasiavaltuutettu pitää tärkeänä lasten, nuorten ja perheiden palveluiden suunnittelua ja johtamista laajasti hallinnonalarajat ylittävänä kokonaisuuksina. Tämä koskee sekä valtiota että kuntia. Tavoitetta tuodaan vaikuttamistyössä esille etenkin kun valmistaudutaan seuraavan hallituksen ohjelman laadintaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriön alalla uudistetaan perus- ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sekä valmistellaan uutta varhaiskasvatuslakia. OPS-perusteisiin vaikuttamisessa korostetaan koulun kasvatustehtävää, koulun ja vanhempien kasvatuskumppanuutta, lasten ja nuorten kokonaishyvinvoinnin tukemista sekä lasten ja nuorten osallistumisen mahdollisuuksien lisäämistä kouluyhteisössä.

Varhaiskasvatuslakiin vaikuttamisessa perustana ovat vuonna 2009 laaditut linjaukset, jotka korostavat lapsen oikeuksien näkökulmaa sekä pienten lasten palveluiden kokonaisuuden parempaa toimivuutta.

Lapsiasiavaltuutettu seuraa ja arvioi yhdessä lapsiasianeuvottelukunnan kanssa hallituksen lapsia koskevien ohjelmien toteutumista. Vuonna 2014 on

Juha Peltomaa ja
Eelis Seilola ovat
viittomakielisiä nuoria.

Maria Kaisa Aulaa haastatellaan Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2013 julkistuksen yhteydessä Jyväskylässä elokuussa.

ajankohtainen on valtioneuvoston lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman arviointi ja uuden ohjelmatyön aloittaminen. Lapsiasianeuvottelukunta edistää myös kuritusväkivallan vastaisen kansallisen toimenpideohjelman väliarviointia yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa.

Sosiaali- ja terveysministeriön kanssa arvioidaan mahdollisuuksia yhdistää ministeriön piirissä toimivia lapsiasioiden neuvottelukuntia. Tämä liittyy laajempaan tavoitteeseen valtioneuvoston sisäisen lapsi-, nuoriso- ja perheasioiden koordinaation kehittämiseksi.

Lapsiasiavaltuutetun toimisto seuraa hallituksen ihmisoikeusselonteon valmistelua ja varmistaa lapsen oikeuksien näkökulmaa selonteossa. Lapsiasiavaltuutettu osallistuu myös sisäasiainministeriön *Syrjinnän seurantaryhmän* toimintaan sekä *Yhdenvertaisuus etusijalle* -hankkeen ohjausryhmään.

Euroopan neuvoston lapsen oikeuksien strategian tiedottamista ja sitoutumista edistetään suomalaisten toimijoiden keskuudessa yhdessä lapsiasianeuvottelukunnan jaoston kanssa. Uuden strategian sisältöön vaikutetaan *focal point* -tahona. Kootaan syksyllä kokoukseen virkamiehet, joiden työhön EN:n lapsen oikeuksien strategia vaikuttaa.

Lapsiasiavaltuutettu osallistuu Kriminaalihuollon tukisäätiö – KRITS:n *Van- kiperhetyön* verkoston toimintaan. Yhteistyö jatkuu vuoden 2014 aikana. Työssä seurataan Rikosseuraamuslaitoksessa valmistellun lapsi- ja perhetyön strategian toimeenpanoa. Lapsiasianeuvottelukunnan aloite vuonna 2011 vauhditti strategian laadintaa.

Lapsiasiavaltuutettu jatkaa vaikuttamistyötä lapsiin kohdistuvan seksuaalisen hyväksikäytön rikosten ehkäisemiseksi. Lapsiasiavaltuutettu teki rikostaustan selvittämistä koskevan lainsäädännön uudistamisesta aloitteen oikeusministeriölle tammikuussa 2012. Vapaaehtoistyötä tekevien taustojen tarkistamisen osalta aloite on edennyt mutta muilta osin vaikuttamista vielä tarvitaan. Lasten turvataitokasvatusta olisi tarpeen kansallisesti vahvistaa. Tähän liittyen lapsiasiavaltuutetun toimisto on mukana Jyväskylän ammattikorkeakoulun tunne- ja turvataitokasvatuksen kansallista koordinaatiota tukevan hankkeen ohjausryhmässä.

Lapsiasiavaltuutetun toimisto osallistuu myös Lastensuojelun Keskusliitto ry:n, Lastensuojelun, Ehkäisevän työn ja Lastensuojelun toimeenpanon neuvottelukuntien toimintaan. Neuvottelukunnissa tiedotetaan lapsiasiavaltuutetun vaikuttamistyöstä. ●

Lapsinäkökulmaa terveydenhuoltoon ja vammaispolitiikkaan

Vaikuttamistyössä jatkamme jo vuonna 2011 aloitettuja teemoja lapsinäkökulman ja lapsen oikeuksien vahvistamiseksi terveydenhuollossa ja vammaispolitiikassa.

Vammaisten lasten oikeuksiin liittyvä yhteistyö tiivistyi vuoden 2013 aikana kun teema oli esillä lapsen oikeuksien päivänä. Lapsiasiavaltuutettu muistuttaa päättäjiä siitä, että erityistä tukea tarvitseva lapsi on ensisijaisesti lapsi eikä diagnoosin tai vammansa määrittämä. Tavoitteena on vuoden aikana edistää erityisesti vammaisten ja erityistä tukea tarvitsevien lasten oman äänen kuulumista ja osallistumismahdollisuuksia.

Vaikuttamisessa edistämme myös vammaisten lasten palveluiden yhdenvertaista saatavuutta sekä vanhempien tukemista. Lapsiasiavaltuutettu teki vuonna 2013 yhdessä laajan *Ensitieto* -työryhmän kanssa Suomen Lastenlääkäriyhdistys ry:lle ja Duodecimille aloitteen ensitiedon antamisen vakiinnuttamiseksi ja yhtenäistämiseksi Suomessa. Ensitiedolla tarkoitetaan sairaalan antamaa neuvontaa ja informaatiota vammaisten tai erityistä tukea tarvitsevan lapsen odotusaikana tai syntymän jälkeen. Vuonna 2014 edistetään aloitteen eteenpäinmenoa yhteistyössä Lastensuojelun Keskusliitto ry:n kanssa.

Huonokuuloisten ja kuurojen sekä viittomakielisten lasten asemaa ja oikeuksien toteutumista kartoittava selvitys julkaistiin keväällä 2012 yhteistyössä Kuurojen Liitto ry:n sekä Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto ry:n kanssa. Julkaistaan verkossa raportista artikkeli sekä ruotsiksi että englanniksi. Jatketaan verkostoyhteistyötä kuulo- ja viittomakielialan toimijoiden kanssa lapsiasiavaltuutetun suositusten edistämiseksi. Edistetään *Kuuloavain* -verkoston kanssa *Huonokuuloisten ja kuurojen lasten kasvun ja kuntoutumisen tuki* -suosituksen laadintaa. Lapsiasiavaltuutettu haluaa yhdistää lapsen oikeuksien, vammaisten henkilöiden oikeuksien ja kielellisten

oikeuksien näkökulman, mikä edistää myös lapsen edun toteutumista.

Vammaisten lasten oikeuksien edistämiseksi tehdään yhteistyötä Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiön (VAMLAS) yhteydessä toimivan YTRY-verkoston, (Kehitysvammaisten Tukiliitto ry:n *Vaikuttava vertaistoiminta* -projektin, Kehitysvammaliiton, Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunnan (KVANK) Lasten ja nuorten jaoksen sekä Keski-Suomessa *Arvokas elämä kaikille* -hankkeen kanssa. Tärkeitä yhteistyökumppaneita erityistä tukea tarvitsevien lasten asioiden edistämiseksi ovat myös Leijonaemot ry sekä Jaatinen, vammaisperheiden monitoimikeskus ry.)

Monet sairaalarakennukset Suomessa odottavat peruskorjausta. Lasten oma osallistuminen sairaalasuunnitteluun on noussut esille *HUS Uusi lastensairaala* -hankkeessa. Selvitämme Mannerheimin Lastensuojeluliiton kanssa rahoitusta hankkeelle, jossa pilotoitaisiin lasten osallistumista sairaalasuunnitteluun sekä kartoitettaisiin kokemuksia kansainvälisesti. Etsimme yhteistyökumppaneita *lapsiystävällinen sairaala* -teemaan liittyvän keskustelun ja toimenpiteiden viittämiseksi Suomessa.

Terveydenhuoltoon kytkeytyy myös vaikuttaminen väkivallan ja hyväksikäytön uhriksi joutuneiden lasten tuen ja rikostutkinnan uuden, kokonaisvaltaisen toimintamallin kehittämiseksi. Lapsiasiavaltuutettu on jäsenenä THL:n *Lastenasiain* -hankkeen ohjausryhmässä. Tavoitteena on sosiaalitoimen, terveydenhuollon, poliisin ja syyttäjän viranomaistoimintaa yhdistävän *lastenasiain* pilotoinnin aloittaminen vuonna 2014 Turun yliopistosairaalan toiminta-alueella.

Lähisuhdeväkivallan vähentämisen kehitystyötä seurataan Keski-Suomen sairaanhoitopiiriin *Läheisväkivallan ehkäisyn kansallinen osaamiskeskus* -hankkeen kautta. Lapsiasiavaltuutettu on mukana hankkeen ohjausryhmässä.

Pohjoismaiden lapsiasiavaltuutetut ottivat syksyllä 2013 kantaa poikien ympärileikkaukseen otsikolla *Antakaa poikien itse päättää*. Viritämme keskustelua aiheesta niin terveydenhuollon kuin muiden lapsen oikeuksien kannalta keskeisten toimijoiden parissa sekä seuraamme alan kansainvälistä kehitystä. ●

Viestintä ja verkostoituminen

Lapsiasiavaltuutetun rooli lapsen oikeuksien ja lapsuuden puolustajana Suomessa on vakiintunut. Vaikuttamistyö edellyttää aktiivista vuorovaikutusta ja viestintää eli lapsen oikeuksien tunnetuksi tekemistä aikuisille, lapsille ja nuorille.

Tehtävässä korostuu erityisesti yhteydenpito lapsiin ja nuoriin sekä heiltä saadun tiedon välittäminen päättäjille. Verkostoituminen keskeisten kansalaisjärjestöjen, valtion toimijoiden, tutkimuksen ja kirkon kanssa sekä aktiivinen verkostojen johtaminen ja viestintä tehostavat pienen toimiston työn vaikuttavuutta. Vuoden 2014 toukokuussa lapsiasiavaltuutetun vaihtuminen tuo erityisen käännekohdan ja viestinnällisen mahdollisuuden.

Lapsiasiavaltuutetun keskeisiä viestintäkanavia ovat verkkosivut www.lapsiasia.fi ja www.lastensivut.fi. Lapsiasia-sivujen rakennetta selkiytetään edelleen ja ajankohtaisaineistoa tuotetaan entiseen tapaan viikoittain. Myös ruotsin-, englannin- ja pohjoissaamenkielisiä sivuja selkiytetään ja tarkistetaan sisältöjen ajantasaisuus.

Alakouluikäisille suunnatut *Lasten sivut* palkittiin vuonna 2013 Suomen parhaana lapsille tarkoitettuna verkkosisältönä. Sivujen markkinointia ja tunnetuksi tekemistä tehostetaan hyödyntäen laajasti eri verkostoja (järjestöt, nuorisotiedotus, kirjastot, nuorisokeskukset jne.).

Suunnitelmallisen mediavaikuttamisen rinnalla otetaan käyttöön lapsiasiavaltuutetun toimiston Facebook-sivu tehostamaan vuorovaikutusta ja tiedonkulkua sidosryhmien kanssa. Toiminnasta tiedotetaan myös sähköisellä uutiskirjeellä yli 1 700 tilaajalle kuusi kertaa vuodessa. Lapsiasiavaltuutetulla on myös Twitter-tili.

Viestinnän sisällöissä korostuvat YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 25-vuo-

tisjuhlavuosi ja liputuspäiväkampanjointi, lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilan arviointi, lasten ja nuorten kokemusasiantuntemuksen hyödyntäminen sekä lasten ja perheiden varhaisen tuen ja palveluiden tärkeys.

Laaditaan suunnitelma erilaisiin messuihin ja tapahtumiin osallistumisesta ja haetaan siihen yhteistyökumppaneita. Tapahtumajakeluun soveltuvaa ajankohtaista aineistoa tuotetaan tarpeen mukaan. Lapsiasiavaltuutetun toimisto osallistuu seuraaviin tapahtumiin: *Scifest* Joensuussa 24.–26.4.2014, *ToukoFest* Jyväskylässä 27.–28.5.2014, *Kuntamarkkinat* Helsingissä 10.–11.9.2014 sekä *Lastensuojelupäivät* (LSKL) Hämeenlinnassa 30.9.–1.10.2014.

Viestinnällistä yhteistyötä jatketaan Nuorisotiedotuskeskuksen ja sen *koordinaatti.fi* -palvelun kanssa.

Tiivistetään lapsiasiavaltuutetun sidosryhmäyhteistyötä, kumppanuuksia ja verkostoja niin että keskitytään olennaiseen. Vahvistetaan edelleen verkostoitumista Keski-Suomessa yliopiston, maakunnallisten toimijoiden ja kuntien suuntaan. Keski-Suomessa tuetaan nuorten maakunnallisen vaikuttamisen rakenteiden luomista.

Ulkoisen viestinnän palveluiden ostoa kilpailutetaan vuoden aikana. Jyväskylän yliopiston Agora Centerin kanssa jatketaan lasten verkkosivujen kehittämistä tutkimus- ja yhteistyösopimuksen mukaisesti. Mediaseurantaa hyödynnetään toimiston työn yhteisen vaikuttavuuden kehittämisessä. Julkaisujen ulkoasun graafinen suunnittelu ostetaan ulkoa.

Tavoitteena on parantaa tiedottamista lapsiasiavaltuutetun toiminnasta suoraan lapsille ja nuorille. Laaditaan kokonaisvaltainen ja useampivuotien suunnitelma lapsiasiavaltuutetun lapsille ja nuorille suuntautuvasta viestinnästä. Kehitetään toimiston kaikkien työntekijöiden viestintävalmiuksia liittyen erityisesti sosiaaliseen mediaan ja verkkoviestinnän sisältöjen kehittämiseen. ●

Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisut vuonna 2014

Toimiston omia julkaisuja

Lapsiasiavaltuutetun toimintasuunnitelma 2014

- suomi, ruotsi | verkko | helmikuu

Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2014

Miten lapset Suomessa voivat?

- suomi | paino, verkko | huhtikuu

Lasten hyvinvointi kansallisten indikaattoreiden valossa

- vuosikirjan taustaraportti
- Jyväskylän yliopiston terveystieteiden laitoksen tutkijaryhmä: Tuula Aira, Riikka Hämylä ja Lasse Kannas
- suomi | verkko | huhtikuu

Lapsiasiavaltuutetun toimintakertomus vuodelta 2013

- kansalaisyhteydenottojen kuvaus
- suomi | verkko | toukokuu

Lapsen oikeuksien perusesitteiden uusitut versiot

- suomi, selkosuomi, ruotsi, englanti, venäjä, pohjoissaame, inarinsaame, koltansaame, romanikieli | verkko, paino | kevät

Lapsen oikeuksien päivästä liputuspäivä -kampanjan postikortti

Sisun taulut -lapsen oikeuksista pienille lapsille

- suomi, ruotsi | verkko, paino | syksy

Lasten kohtaaminen viranomaisissa -opas

- suomi, ruotsi | verkko, paino | syksy

Hallinto, talous ja kansainvälinen toiminta

Toimiston työhyvinvoinnin parantamisen kannalta on vähennettävä työn kuormittavuutta ja kiireen tuntua.

Toimintaa suunnitellaan entistä paremmin ja otetaan työn alle vähemmän uusia hankkeita. Toimistolle yritetään saada lisää työvoimaa. Ulkoisia palveluiden ostoja käytetään työkuormituksen tasaamisen apuna etenkin kansalaisyhteydenotoissa.

Toimistossa työskentelee viisi vakituista työntekijää. Vuoden 2014 aikana palkataan kaksi korkeakouluharjoittelijaa (3 kk). Toimiston toimintamäärärahat ovat vuonna 2014 palkkamenojen lisäksi 210 000 euroa.

Videoneuvotteluyhteyksien käytöllä vähennetään matkustustarpeita. STM:n koulutuksia (atk, asiakirjahallinta, verkkopalvelut) pyritään tuomaan mahdollisimman paljon Jyväskylään.

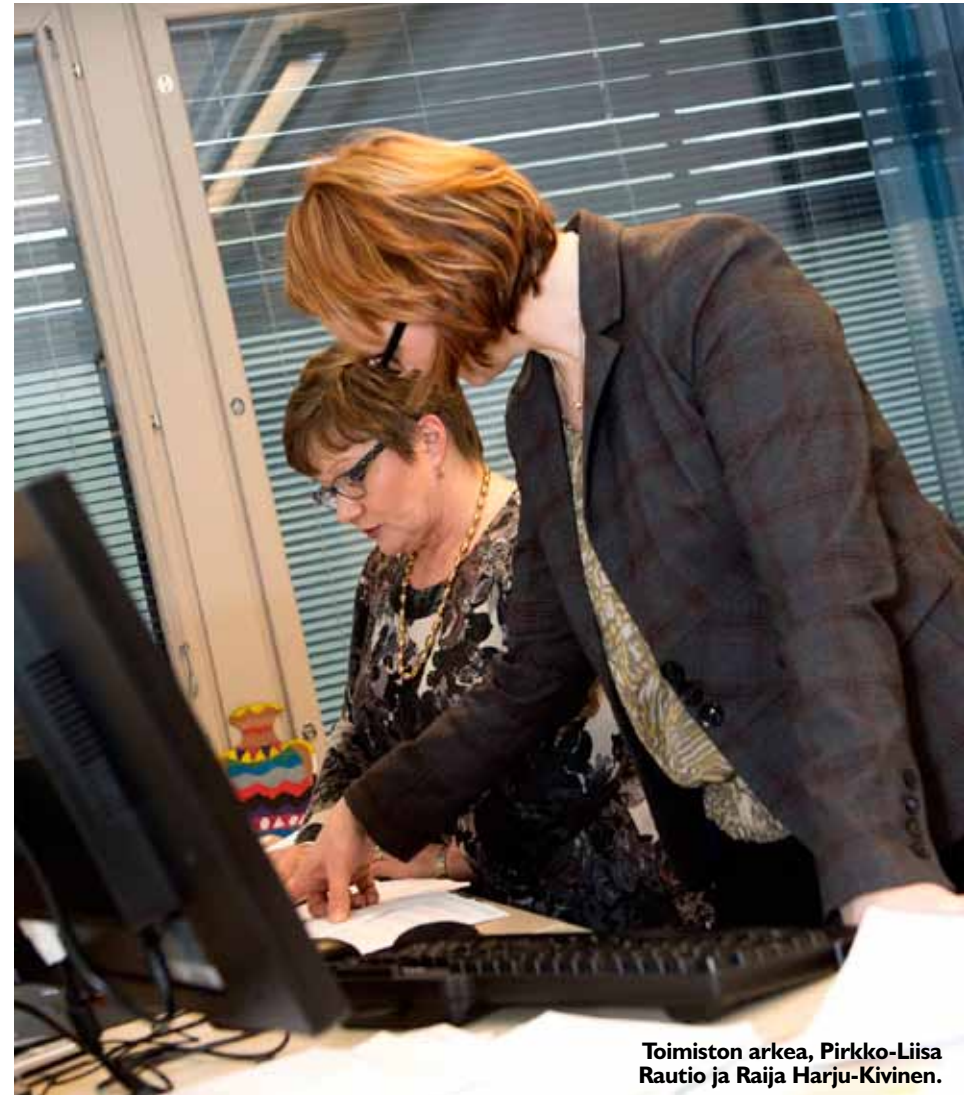
Vuoden aikana lapsiasiavaltuutetun vaihtuminen tuo perehdytystarpeita. Toimiston strategia todennäköisesti uudistetaan.

Toimistotyöhön ostetaan apua vuokratyönä. Sekä tukitehtäviin että kansalaisyhteydenottoihin vastaamiseen tarvittaisiin toimistoon virkalisäystä. Toimeksiantosopimuksin verkostoidaan lisävoimavaroja kansalaisyhteydenottoihin vastaamiseen, ihmisoikeuskasvatukseen ja lapsen oikeuksien tiedotukseen. Korkeakouluharjoittelijoiden työpanos kohdentuu keväällä oikeusturva- ja kansalaisyhteydenottotyöhön ja syksyllä lapsen oikeuksien viestintään.

Taloushallinnossa jatketaan toiminnan sisältöön perustuvan suunnittelun ja seurannan kehittämistä. Koko vuoden mittaan kiinnitetään huomiota kustannusten hallintaan ja priorisointiin.

Laaditaan uusiin tiloihin toimiston turvallisuussuunnitelma.

Pohjoismaiden lapsiasiavaltuutettujen kokous järjestetään Grönlannissa 23.–25.8.2014. Euroopan lapsiasiavaltuutettujen verkosto ENOC kokoontuu syksyllä 2014. ●

Toimiston arkea, Pirkko-Liisa Rautio ja Raija Harju-Kivinen.

Hyvä lapsuus kaikille! – lapsiasiavaltuutetun strategia

Lapsiasiavaltuutetun visio

- Enemmän aikuisten läsnäoloa ja vähemmän yksinäisyyttä
- Enemmän leikkiä ja vähemmän suorittamista
- Enemmän ehkäiseviä palveluita ja varhaista tukea
- Lapsille enemmän mahdollisuuksia osallistua ja tulla kuulluksi

Kaikissa yhteiskunnan päätöksissä lapsen etu tulee asettaa etusijalle. Tavoitteena on se, että mahdollisimman monella lapsella ja nuorella Suomessa on riittävän pitkä ja huoleton lapsuus. Jokaisella alle 18-vuotiaalla on oikeus olla lapsi.

Lapsiasiavaltuutettu on hallinnollisesti sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva itsenäinen viranomainen. Tehtävä on määritelty laissa lapsiasiavaltuutetusta (1221/2004).

Toimipaikka on Jyväskylä. Lapsiasiavaltuutetun apuna toimii valtioneuvoston asettama lapsiasianeuvottelukunta (asetus 274/2005).

www.lapsiasia.fi
www.lastensivut.fi

Lapsiasiavaltuutetun toimiston tehtävä

Lapsiasiavaltuutettu on yhteiskunnassa

- lapsen äänen vahvistaja
- sillanrakentaja eri toimijoiden kesken
- aloitteellinen vaikuttaja

Työtä ohjaavat arvot

- lapsuuden arvostus
- rohkeus ja itsenäisyys lapsen edun puolustamisessa
- herkkyys ja välittäminen
- tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus

Toimiston työssä:

- yhteistyökyky ja palvelualltius
- luovuus ja kehitysmuotoisuus

Lapsiasiavaltuutetun toiminnan kuvaus

Lapsiasiavaltuutettu edistää lapsen etua ja oikeuksia seuraavin tavoin:

- 1) Kuuntelee lasten mielipiteitä ja välittää niitä päättäjille.
- 2) Vaikuttaa lapsinäkökulman vahvistamiseksi.
- 3) Seuraa ja raportoi lasten hyvinvoinnista ja oikeuksien toteutumisesta.
- 4) Jakaa tietoa lapsen oikeuksista.
- 5) Edistää lapsipolitiikan yhteistyötä.

Lapsiasiavaltuutettu ei ratkaise tai anna kannanottoja yksittäisen lapsen tai perheen asiassa.

Lapsiasiavaltuutetun toimisto kerää tietoa lasten hyvinvoinnista ja oikeuksien toteutumisesta seuraavin tavoin:

- lasten tapaamiset ja mielipiteiden selvitykset
- kansalaisyhteydenotot
- tutkimusjulkaisujen seuranta
- yhteydenpito alan järjestöihin asiantuntijoihin ja muihin viranomaisiin

Lapsiasiavaltuutettu edistää lapsen etua ja oikeuksia yleisellä yhteiskunnallisella tasolla, itsenäisesti mutta yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Työn perustana on YK:n lapsen oikeuksien sopimus.

Lapsiasiavaltuutetun toiminnan tuotoksia ovat:

- vuosikirja
- aloitteet, lausunnot, suositukset ja ohjeet viranomaisille ja muille alan toimijoille
- kansalaisyhteydenottovastaukset
- lasten mielipiteiden raportit
- Sisü-kissan kiertueet
- muut julkaisut ja tiedotteet medialle
- verkkopalvelut aikuisille ja alakouluikäisille www.lapsiasia.fi ja www.lastensivut.fi
- lapsen oikeuksien tiedotusaineisto (esitteet suomeksi, ruotsiksi, englanniksi, saamen kieliksi, romanikielellä, venäjäksi ja viittomakielellä)
- puhe- ja koulutustilaisuudet sekä julkiset esiintymiset mediassa
- sidosryhmäkirjeet

Asetuksessa määritelty tehtävä on laatia valtioneuvostolle vuosikirja, jossa kuvataan lapsiasiavaltuutetun toimintaa sekä arvioidaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja oikeuksien tilaa.

Toimiston suunnittelupäivä elokuussa 2013.

Lapsiasiavaltuutetun toimistossa työskentelevät

Maria Kaisa Aula

lapsiasiavaltuutettu

- esimies
- suunnittelu
- viestintä ja vaikuttaminen

Raija Harju-Kivinen

ylitarkastaja

- hallinto, suunnittelu ja talous
- lapsiasiavaltuutetun sijainen
- lastensuojelualan sekä terveyden edistämisen yhteistyö
- lasten hyvinvoinnin seuranta
- lasten osallistuminen: vammaiset lapset ja nuoret, pienet lapset
- lapsiasianeuvottelukunnan asiat

Merike Helander

lakimies

- vaikuttaminen: lausunnot
- kansalaisyhteydenotot
- lainsäädäntö- sekä ihmisoikeusalan yhteistyö

Terhi Tuukkanen

ylitarkastaja
(2.1.–30.6.2014)

Jouko Laaksonen

ylitarkastaja
(1.7.2014–)

- lapset ja nuoret neuvonantajina
- lapsen oikeuksien tiedotus
- lasten verkkosivut yhteistyö
- koulun ja nuorisotyön alaan liittyvä yhteistyö
- kuntayhteistyö ja vaikuttaminen

Pirkko-Liisa Rautio

osastosihteeri

- yhteydenpito ja viestintä
- lapsiasiavaltuutetun sihteeri
- talous ja henkilöstöhallinto
- lapsiasianeuvottelukunnan asiat

Reetta Peltonen

lapsiasianeuvottelukunnan sihteeri (sivutoiminen)

LAPSIASIAVALTUUTETTU

Lapsiasiavaltuutetun tehtävä on edistää lapsen etua ja oikeuksia yleisellä yhteiskunnallisella tasolla. Selvitämme lasten ja nuorten mielipiteitä ja välitämme niitä päättäjille, tiedotamme lapsen oikeuksista, arvioimme lasten hyvinvointia ja oikeuksien toteutumista sekä vaikutamme päättäjiin puheiden, tapaamisen, aloitteiden ja lausuntojen avulla.

Vuonna 2014 toimisto siirtyy uuteen aikaan. Suomeen valitaan järjestyksessään toinen lapsiasiavaltuutettu 1.5. alkaen. Myös toimiston hallinnollinen sijaintipaikka on selvityksen alla. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 25-vuotisjuhlapäivää vietetään 20.11.2014.

■ LAPSIASIAVALTUUTETUN TOIMISTO

Vapaudenkatu 58 A, 3. krs
40100 Jyväskylä

Vaihde: 0295 16001
Faksi: (014) 337 4248

Sähköposti: lapsiasiavaltuutettu@stm.fi

www.lapsiasia.fi
www.lastensivut.fi

ISBN 978-952-00-3653-9 (PDF)

ISSN-L 1798-3991

ISSN 1798-4009 (verkkójulkaisu)